

УДК 373.5.016:811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-46>**Юлія НАБОК-БАБЕНКО,**

orcid.org/0000-0002-7349-5492

аспірантка кафедри української мови

Київського університету імені Бориса Грінченка,

вчителька української мови та літератури

Товариства з обмеженою відповідальністю «Новопечерська школа-лицей I-III рівнів»

(Київ, Україна) y.n.b.107@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ТЕКСТІВ У ТЕСТОВОМУ ОЦІНЮВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЮ

У статті досліджено особливості використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. Розглянуто різні підходи до тлумачення поняття «текст» і його типології в українській лінгводидактиці та світовій практиці. З'ясовано, що текст є важливим засобом формування компетентності з української мови учнів ліцею, оскільки віддзеркалює функціонування структурних елементів поняття «компетентність» у типових життєвих ситуаціях. Відповідно, використання текстів, що важливі й цікаві для учнів ліцею, сприяє реалізації компетентнісного підходу на уроках української мови. Обґрунтовано, що в освітньому процесі має змінитися функція застосування тексту з інформаційно-репрезентативної на когнітивно-спонукальну для формування компетентного мовця.

Унаслідок аналізу завдань PISA, ЗНО і НМТ, а також через власний освітянський досвід роботи вчителем у школі з'ясовано, що тексти відіграють важливу роль у тестовому оцінюванні компетентності з української мови. Через фрагменти текстів різних типів можна перевіряти знання, вміння, навички з певних тем, а також здатність до критичного й системного мислення, аналізу ситуацій, зіставлення та порівняння інформаційних блоків, висловлення оцінок і ставлень у типових життєвих ситуаціях.

У статті проаналізовано тестові завдання формату PISA, ЗНО і НМТ, у яких використовують різні фрагменти текстів. З'ясовано, що наскрізне вміння НУШ «читати з розумінням» є одним із основних у світових і державних вимірюваннях якості освіти. Тестові запитання мають на меті перевірити рівень усвідомлення змісту різнотипних текстів, уміння логічно мислити, аналізувати інформацію, робити висновки.

Визначено, що використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею є перспективним з огляду на суспільні запити та продовження реформи НУШ.

Ключові слова: текст, тестове оцінювання, компетентність з української мови, оцінювання компетентності, мікротекст, учні ліцею.

Yuliia NABOK-BABENKO,

orcid.org/0000-0002-7349-5492

graduate student at the Department of Ukrainian Language

Borys Grinchenko Kyiv University,

Teacher of Ukrainian Language and Literature

Novopechersk School-Lyceum Levels I-III

(Kyiv, Ukraine) y.n.b.107@gmail.com

THE USE OF TEXTS IN THE TEST ASSESSMENT OF UKRAINIAN LANGUAGE COMPETENCE OF LYCEUM STUDENTS

The article examines the peculiarities of the use of texts in the test assessment of Ukrainian language competence of lyceum students. Different approaches to the interpretation of the concept of "text" and its typology in Ukrainian language didactics and world practice are considered. It was found that the text is an important means of forming competence in the Ukrainian language of lyceum students, as it reflects the functioning of the structural elements of the concept of "competence" in typical life situations. Accordingly, the use of texts that are important and interesting for lyceum students contributes to the implementation of the competence approach in Ukrainian language lessons. It is substantiated that in the educational process the function of using the text should change from informative-representative to cognitive-stimulating for the formation of a competent speaker.

As a result of the analysis of the tasks of PISA, ZNO and NMT, as well as through my own educational experience as a teacher at school, it was found that texts play an important role in the test assessment of competence in the Ukrainian language. Through fragments of different types of texts, you can test knowledge, skills, and abilities on certain topics, as

well as the ability to think critically and systematically, analyze situations, compare and compare blocks of information, express assessments and attitudes in typical life situations.

The article analyzes test tasks of the PISA, ZNO and NMT format, which use different fragments of texts. It was found that the comprehensive ability of NUS "to read with understanding" is one of the main ones in global and state measurements of the quality of education. The purpose of the test questions is to check the level of awareness of the content of various types of texts, the ability to think logically, analyze information, and draw conclusions.

It was determined that the use of texts in the test assessment of Ukrainian language competence of lyceum students is promising in view of public requests and the continuation of the reform of the National Academy of Sciences.

Key words: *text, test assessment, competence in the Ukrainian language, assessment of competence, microtext, lyceum students.*

Постановка проблеми. Оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею є складним процесом, що передбачає розв'язання низки проблемних завдань і подолання різних протиріч. Це зумовлено реформуванням змісту шкільної освіти, багатьма викликами, що постають перед учителями й учнями в умовах тривалого дистанційного навчання та продовження воєнного стану.

Зважаючи на компетентнісний підхід як основоположний у сучасному освітньому процесі, теоретики і практики шукають різні підходи до об'єктивного й комплексного оцінювання компетентності з української мови. Таким, на нашу думку, може стати використання текстів різних стилів і типів у процесі тестового оцінювання компетентності з української мови. Залежно від віку здобувачів освіти методика створення тестових завдань на основі текстів відрізнятиметься. Зосередимо увагу на особливостях її застосування в старших класах ліцеїв, адже такий формат оцінювання використовують у завданнях PISA (Міжнародного дослідження якості освіти), ЗНО (Зовнішнього незалежного оцінювання), НМТ (Національного мультипредметного тесту) та МТНК (Магістерського тесту навчальної компетентності). Уважаємо проблему використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності на уроках української мови в ліцеях актуальною з огляду на зміну філософії оцінювання та значною мірою перспективною, зважаючи на подальший розвиток реформи НУШ (Нової української школи) і створення профільних старших класів.

Аналіз досліджень. Різні аспекти тестового оцінювання знань, умінь і навичок з української мови ставали об'єктом досліджень З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіної, Р. Дружененко, О. Караман, С. Карамана, О. Кучерук, С. Омельчука, В. Шкавра та ін. Структуру компетентності, її формування й оцінювання на уроках української мови розглядали Н. Бондаренко, О. Глазова, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, О. Караман, С. Караман, Л. Мамчур, М. Пентилюк, Л. Овсієнко та ін. Особливості використання текстів у системі навчання української мови досліджували

О. Андрієць, З. Бакум, О. Божко, Н. Бондаренко, О. Глазова, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Груба, Т. Гульчук, О. Караман, С. Караман, Н. Мордовцева, В. Новосьолова, Л. Овсієнко, С. Омельчук, М. Пентилюк, Н. Перхайло, Л. Попова, А. Попович, Г. Шелехова, А. Ярмолюк та ін. Про тексти як основу оцінювання компетентності почасти згадано в наукових працях Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіної, а також у публіцистичних статтях та інтерв'ю Т. Вакуленко, А. Онатій, О. Питюр, В. Терещенка та ін. Однак тестове оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею на матеріалі текстів різних типів недостатньо досліджене в сучасній лінгводидактиці.

Мета статті – описати особливості використання різнотипних текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею.

Виклад основного матеріалу. З'ясування поняття «текст» і його типології вважаємо першочерговим у дослідженні обраної проблеми. Тож розпочнемо з визначення базових понять.

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» текст визначено як «висловлювання, що має власну внутрішню структуру, певну побудову та є продуктом монологічного або діалогічного мовлення, вираженим в усній або писемній формі» (М. Пентилюк, 2014: 274). Інформативність, завершеність, цілісність, зв'язність, послідовність – такі текстові категорії виокремлено в «Словнику-довіднику...». Зазначено, що в сучасній лінгводидактиці текст є ефективним засобом навчання мови, оскільки демонструє функціонування мовних одиниць.

У «Концепції навчання української мови учнів ліцею» Н. Голуб і О. Горошкіної виокремлено текстоцентричний принцип, що зумовлює застосування текстів на уроках української мови як основного засобу «навчання задля читання, переказування, проведення словникової роботи; визначення й осмислення теми, головної думки; з'ясування ознак і композиційних елементів тексту; визначення стильових рис, мети висловлення; співвіднесення мовних засобів із задумом, типом, жанром стилем мовлення; організа-

ції самостійної роботи; визначення емоційного впливу тексту на читачів, слухачів; виявлення й маркування певного мовного явища» (Голуб, 2019: 27).

У багатьох лінгводидактичних працях наголошено на важливості роботи з текстом, яка, окрім розвитку компетентності з української мови, сприяє інтеграції за тематичним принципом і встановленню міжпредметних зв'язків. Робота з текстами різних типів і стилів інформаційно збагачує здобувачів освіти і сприяє їхній адаптації до всіляких життєвих ситуацій. Текст – це не лише джерело інформації, об'єкт розуміння та вивчення. Це також ресурс для розвитку когнітивних умінь: визначати головне й другорядне, фіксувати інформацію різними способами, виконувати логічні дії (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), формулювати тезу й добирати аргументи, «переводити» текст з одного стилю в інший чи в інший формат (таблиця, схема, інфографіка, інтелект-карта, малюнок та ін.).

Різні аспекти роботи з текстом на уроках української мови розглядала М. Візінська. Дослідниця не лише здійснила теоретичний аналіз методичних засад використання текстів, а й розробила значну кількість карток із вправами, створеними на основі різноматематичних текстів. Дидактичний матеріал підготовлено авторкою для учнів старших класів – потенційних здобувачів освіти профільного рівня. У завданнях ураховані основні аспекти когнітивної методики у взаємозв'язку з комунікативною. У вступній статті до тритомної добірки завдань М. Візінська акцентує увагу на тому, що «виконання учнями різнотипних навчальних дій, пов'язаних з аналізом тексту, спостереженням над мовними одиницями та виявленям певних лінгвістичних явищ, що вивчаються відповідно до мовної змістової лінії уроку, виділенням та узагальненням їхніх ознак, побудовою способів дії, значно активізує мислення учнів, включає процеси аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення, побудови різноманітних міркувань» (Візінська, 2016: 10).

О. Горошкіна визначає текст «провідним засобом формування предметної компетентності учнів ліцею» (Горошкіна, 2020: 11). В іншій статті дослідниця акцентує увагу на тому, що текст є категорією, що показує «мову в дії» (Горошкіна, 2019: 2). Завдяки цьому текст уможливує створення природнього, а не штучного мовленнєвого середовища. О. Горошкіна наголошує на тому, що має змінитися функція застосування тексту на уроці української мови з інформаційно-репрезентативної на когнітивно-спонукальну, оскільки

знання вже є не самоціллю, а засобом досягнення певної мети. У такий спосіб відбувається формування компетентного мовця.

Аналіз лінгводидактичних праць і власний педагогічний досвід дають змогу стверджувати, що текст є важливим засобом формування компетентності з української мови. У цьому контексті враховуємо як предметну (галузеву), так і ключові компетентності, задекларовані Концепцією Нової української школи (НУШ). Основоположним текст стає і для розвитку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. «Читання з розумінням» є першим у переліку груп результатів з української мови Свідоцтва досягнень як основного документа учня/учениці НУШ.

Тексти створюють широкий діапазон можливостей для використання в тестовому оцінюванні компетентності з української мови. Через фрагменти текстів різних типів можна перевірити знання, вміння, навички з певних тем, а також здатність до критичного й системного мислення, аналізу ситуацій, зіставлення та порівняння інформаційних блоків, висловлення оцінок і ставлень у типових життєвих ситуаціях.

Українські лінгводидакти виокремлюють такі завдання на основі тексту, які є важливими і в тестовому оцінюванні компетентності:

- *аналітичні* (передбачають аналіз тексту);
- *асоціативні* (спонукають до виявлення емоційно-почуттєвого ставлення до тексту);
- *когнітивно-розвивальні* (разом із удосконаленням знань, умінь і навичок відбувається розвиток ключових компетентностей);
- *креативно-дослідницькі* (залучення здобувачів освіти до творчості та комунікативної діяльності через пошук і розв'язання проблемних ситуацій) (Пентиліук, 2004: 8).

Методику використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності можна простежити в завданнях формату PISA, які стратегічно значною мірою відповідають ідеям НУШ. Це зумовлено тим, що завдання PISA орієнтовані на оцінювання рівня компетентності з урахуванням здатності застосовувати знання, уміння, навички, ставлення в життєвих ситуаціях.

Однією з компетентностей, які перевіряє PISA, є читацька грамотність – здатність «сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал, а також посилювати свою готовність брати активну участь у житті суспільства» (Національний звіт..., 2019: 34).

Першоосновою для завдань PISA є класифікація Е. Верліха, у якій виокремлено п'ять типів тексту:

- дескриптивний (описовий);
- наративний (оповідний);
- експланаторний (пояснювальний);
- аргументативний;
- інструктивний.

Розподіл текстів PISA за жанром теж ґрунтується на типології Е. Верліха: опис, розповідь, інструкція, тлумачення, міркування. Очевидно, що такий підхід відрізняється від утрадиційного в українській лінгводидактиці. Можна багато дискутувати щодо доцільності виокремлення таких типів. Але варто звернути увагу на виокремлення «інструкції» як окремого типу. Для українських учителів-філологів та їхніх учнів такий тип тексту здається незвичним, оскільки його мало використовують у підручниках з української мови, однак у реальному житті часто доводиться натрапляти на різні інструкції. Уміння працювати з текстом такого типу, розуміти його зміст є життєво необхідною навичкою, тому закономірно, що у світових методиках оцінювання компетентності використовують тексти інструкцій у завданнях.

Оцінювання компетентності за зразком PISA передбачає наявність текстів у таких форматах:

- одиничний (звичайний текст із заголовком одного автора чи кількох авторів);
- множинні (кілька незалежних текстів спільної тематики з різними заголовками авторства різних осіб, опубліковані в різний час);
- цілісний (суцільний текст);
- перерваний (списки, таблиці, графіки, діаграми);
- змішаний (поєднання вербального текстового фрагмента з невербальним графічним елементом або зі списками).

Розроблення завдань, типових до PISA, стає дедалі популярнішим. Фахівці Інституту педагогіки НАПН України підготували збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності здобувачів освіти (Локшина, Заболотна, 2022). Проаналізуємо основні особливості тестових завдань, створених за форматом PISA.

Розпочинається збірник із постера «9 порад у сортуванні сміття», що є текстом змішаного формату, оскільки поєднує цілісний та перерваний тексти. Тестове запитання «Який предмет може загубитися серед сміття і не бути переробленим?» має п'ять варіантів відповідей з однією правильною. Завдання такого типу передбачає перевірку рівня розуміння тексту, зокрема вміння інтегрувати смисли і поєднувати інформацію з тексту та схеми.

Наступне тестове завдання «У якому з рядків усі перелічені відходи вважаються токсичними?» передбачає чотири варіанти відповідей, у кожній з яких названо речі чи продукти, що безпосередньо не згадуються в тексті. Учні мають, проаналізувавши зміст текстової та графічної інформації, самостійно визначити, які з названих відходів є токсичними.

Установлення причиново-наслідкових зв'язків і формулювання висновків передбачає таке завдання формату PISA:

Уникати складання або зім'яття паперу потрібно з такої причини:

- A. його можна компостувати
- B. не може бути перероблений, але можна компостувати
- C. його можна переробляти ще кілька разів
- D. тому що він псується (Локшина, Заболотна, 2022: 11).

У тексті відсутня пряма відповідь на запитання. Її потрібно дати на основі спершу аналізу, а потім – синтезу інформації.

Інший блок завдань формату PISA – це наведення текстів різних стилів і жанрів. Як-от, скажімо, поезія «Ода до радості» (художній стиль) і замітка про офіційний гімн Європейського Союзу (публіцистичний стиль). Перше тестове запитання має на меті з'ясувати причину, чому гімн Європейського Союзу затверджено без слів. Наступне завдання з варіантами відповідей передбачає з'ясування, чому саме «Ода до радості» стала гімном ЄС.

Таким чином, тестові завдання PISA перевіряють такі рівні розуміння тексту:

- усвідомлене сприйняття інформації, аналіз її;
- інтегрування смислів;
- розмежування фактичної інформації та її інтерпретування;
- виокремлення основної та другорядної інформації;
- визначення основної думки та мети повідомлення;
- зіставлення інформаційних блоків, порівняння різних думок;
- формулювання висновків різних типів (просторових, часових, причинно-наслідкових);
- оцінювання змісту й форми текстів.

Н. Бондаренко, аналізуючи результати участі українських підлітків у PISA, звертає увагу на потребу формування в здобувачів освіти здатності «відмежовувати факти від думок; ставити доцільні запитання й адекватно відповідати на них; інтерпретувати закладені в тексті просторово-часові характеристики дійсності; трансформувати тек-

стовий матеріал, здійснювати позиційні зміни, правки-переробки тексту; модифікувати прецедентні тексти, а основне – вчитися на взірцевих текстах будувати власні ефективні висловлювання» (Бондаренко, 2020: 101). Такі зауваги є цілком слушними й мають перспективи реалізації в практичній діяльності на уроках української мови в ліцеях.

Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови набуває поширення в системі ЗНО (Зовнішнього незалежного оцінювання) і НМТ (Національного мультипредметного тесту). Уважаємо такі тенденції позитивними, зважаючи на подальше реформування профільної школи, що є неминучим з огляду на реформу НУШ.

Демонстраційні варіанти ЗНО–2021 і НМТ–2023 відображають компетентнісну спрямованість загальнодержавних освітніх вимірювань останніх років. Поширеним явищем ЗНО і НМТ стає створення тестових запитань на матеріалі текстів різних типів. Розгляньмо особливості таких завдань:

1. Використання замість переліку непов'язаних слів чи словосполучень фрагментів тексту (залежно від запитання може бути 1, 2–3 чи й більше речень).

2. Відновлення початкового змісту мікротексту шляхом заповнення пропусків (серед варіантів, запропонованих для вибору – пароніми, лексичні й граматичні помилки, спільнокореневі слова та слова з омонімічним коренем).

3. Редагування змісту речень з огляду на контекст (перевірка розуміння синтаксичної структури речень і доречного використання лексем у мікротексті).

4. Визначення правильності твердження, що відповідає змісту діалогу (тестове завдання такого типу перевіряє, чи здобувач освіти розуміє зміст реплік і чи може трансформувати їх в одне речення).

5. Інтерпретація реплік співрозмовника (завдання має на меті перевірити, чи здобувачі освіти диференціюють головне й другорядне, чи вміють критично оцінювати прочитане).

6. Заповнення пропусків у реченнях (тестові запитання такого типу діагностують лексичну й граматичну компетентність здобувачів освіти).

7. Встановлення логічної послідовності речень, що мають графічні маркери (перевірка вміння створювати зв'язний текст, зважаючи на зміст окремих речень).

8. Увідповіднення за подібністю синтаксичного значення (завдання такого типу не лише перевіряють вміння розрізняти підрядний зв'язок

між словами та частинами складного речення, а й когнітивні навички).

Новацією останнього, довоєнного, року ЗНО стали завдання, що передбачають роботу з текстами різних жанрів і стилів. Обов'язковою в одному з текстів є графічна інформація, що постає у формі схеми, діаграми чи таблиці. У тестових завданнях за матеріалами трьох текстів запропоновано визначити:

- спільну тему для трьох текстів;
- правильність усіх тверджень, окрім одного;
- достовірність інформації згідно зі змістом;
- відповідність інфографіки певному фрагменту тексту.

На нашу думку, тестові завдання, що базуються на різнотипних текстах, є перспективними на уроках української мови в ліцеях, оскільки дають змогу перевірити рівень сформованості компетентності й сприяють розвитку наскрізних умінь НУШ.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо стверджувати, що тексти є важливим засобом для формування і розвитку предметної (галузевої) та ключових компетентностей. Тексти різних типів, жанрів і стилів можна використовувати в процесі тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею. Аналіз завдань PISA, ЗНО і НМТ засвідчує активне застосування цілісних і перерваних текстів у створенні комплексу тестових запитань. Здебільшого метою таких завдань є визначення рівня усвідомленого сприйняття текстової інформації – діагностування різних аспектів навички «читання з розумінням». Через тестові запитання на базі різнотипних текстів є можливість перевірити, наскільки учні/учениці ліцею розуміють прочитане; уміють аналізувати, зіставляти та систематизувати інформацію; роблять висновки; розрізняють основне й другорядне, факти та судження; логічно мислять і вміють аргументувати свої думки.

Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови є перспективним і потребує подальшого дослідження на теоретичному рівні через вивчення напрацювань українських лінгводидактів. Значною мірою порушена проблема потребує практичної реалізації через створення низки комплексних тестів, що перевірятимуть рівень компетентності з української мови учнів ліцею. Обов'язковою в тестових завданнях має бути текстова основа. Використання різнотипних текстів забезпечить валідність і значимість тесту як інструменту оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. Читацька грамотність. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 2. С. 95–103.
2. Візінська М. Робота з текстом на уроках української мови як засіб активізації когнітивно-дослідницької діяльності учнів. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2016. 376 с.
3. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Концепція навчання української мови учнів ліцею / за заг. ред. д-ра пед. наук Н.Б. Голуб. К.: Педагогічна думка, 2019. 56 с.
4. Горошкіна О. Робота з текстом на уроках української мови: компетентнісний вимір. *Українська мова і література*. 2019. № 6. С. 2–5.
5. Горошкіна О. Формування предметної компетентності учнів ліцею на уроках української мови: практичний аспект. *Українська мова і література*. 2020. № 1. С. 9–13.
6. Європейська якість навчання для кращої успішності учнів: збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів / уклад. Олена Локшина і Оксана Заболотна; за заг. ред. Олега Топузова; НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України [Електронне видання]. Київ: Пед. думка, 2022. 89 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-966-644-607-0-2022-97>
7. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт.: М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ: УЦОЯО, 2019. 439 с.
8. НМТ-2023: демонстраційний тест з української мови. URL: <https://testportal.gov.ua/nmt-2023-demonstratsijnyj-test-z-ukrayinskoyi-movy/> (Дата звернення: 18.07.2023).
9. Пентиліук М. Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 5–9.
10. Сертифікаційна робота ЗНО з української мови (демонстраційний варіант). URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Ukrayinska-mova_2021_demoversiya_1.pdf (Дата звернення: 18.07.2023).
11. Werlich E. Typologie der Texte. Entwurf eines textlinguistischen Modells zur Grundlegung einer Textgrammatic. Heidelberg, 1975.

REFERENCES

1. Bondarenko N. (2020). Chytatska hramotnist. [Literacy]. *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal*. № 2. S. 95–103. [in Ukrainian].
2. Vizinska M. (2016). Robota z tekstom na urokakh ukrainskoi movy yak zasib aktyvizatsii kohnityvno-doslidnytskoi diialnosti uchniv. [Working with the text in Ukrainian language lessons as a means of activating students' cognitive-research activity]. Ivano-Frankivsk: Nova zoria, 376 s. [in Ukrainian].
3. Holub N.B., Horoshkina O.M. (2019). Kontseptsiia navchannia ukrainskoi movy uchniv litseiu. [The concept of Ukrainian language learning for lyceum students]. K.: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].
4. Horoshkina O. (2019) Robota z tekstom na urokakh ukrainskoi movy: kompetentnisnyi vymir. [Working with the text in Ukrainian language lessons: competence dimension]. *Ukrainska mova i literatura*. № 6. 2–5. [in Ukrainian].
5. Horoshkina O. (2020). Formuvannia predmetnoi kompetentnosti uchniv litseiu na urokakh ukrainskoi movy: praktychnyi aspekt. [Formation of subject competence of lyceum students in Ukrainian language classes: practical aspect]. *Ukrainska mova i literatura*. № 1. 9–13. [in Ukrainian].
6. Yevropeiska yakist navchannia dlia krashchoi uspishnosti uchniv : zbirnyk zavdan u formati PISA dlia rozvytku chytatskoi hramotnosti uchniv (2022) [European teaching quality for better student performance: a collection of tasks in the PISA format for developing students' reading literacy] / uklad. Olena Lokshyna i Oksana Zabolotna; za zah. red. Oleha Topuzova. Kyiv : Ped. Dumka. 89 s. DOI <https://doi.org/10.32405/978-966-644-607-0-2022-97> [in Ukrainian].
7. Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2018. (2019). [National report on the results of the international study of the quality of education PISA-2018]. M. Mazorchuk (osn. avtor), T. Vakulenko, V. Tereshchenko, H. Bychko, K. Shumova, S. Rakov, V. Horokh ta in.; Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Kyiv: UtsOiaO. 439 s. [in Ukrainian].
8. NMT-2023: demonstratsiinyi test z ukrainskoi movy [NMT-2023: Ukrainian language demonstration test]. *testportal.gov.ua*. URL: <https://testportal.gov.ua/nmt-2023-demonstratsijnyj-test-z-ukrayinskoyi-movy/> [in Ukrainian].
9. Pentyliuk M. (2004). Kontseptsiia kohnityvnoi metodyky navchannia ukrainskoi movy. [The concept of cognitive methods of teaching the Ukrainian language]. *Dyvoslovo*. № 8. S. 5–9. [in Ukrainian].
10. Sertyfikatsiina robota z ukrainskoi movy (demonstratsiinyi variant). [Certification work on the Ukrainian language]. *testportal.gov.ua*. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Ukrayinska-mova_2021-demoversiya_1.pdf [in Ukrainian].
11. Werlich E. Typologie der Texte. Entwurf eines textlinguistischen Modells zur Grundlegung einer Textgrammatic. [Typology of the texts. Draft of a text-linguistic model for the foundation of a text grammar] Heidelberg, 1975. [in German].